

მანანა ზუკია

ენათა შერევის ტენდენცია ზანურ დარგობრივ ლექსიკაში

ენათა ურთიერთობის აუცილებელი შედეგია ენათა ურთიერთგავლენა, რომელიც ენის სხვადასხვა რგოლზე სხვადასხვა ინტენსივობისაა (ფოჩხუა, 1974: 343). ბუნებრივია, ეს ურთიერთგავლენა, უპირველეს ყოვლისა, ლექსიკაში იჩენს თავს.

სხვადასხვაენოვან კოლექტივთა ურთიერთობას ბუნებრივად მოსდევს ენათა ურთიერთგავლენა.

ის თვალში საცემი სხვაობა, რომელიც ლაზურისა და მეგრულის ლექსიკურ შედგენილობაში შეიმჩნევა და ცალკეულ შემთხვევაში კვლევისას არასწორ მიმართულებას უდებს სათავეს, უცხო ენათა (ლაზურისთვის – ბერძნულისა და თურქულის, მეგრულისათვის – სხვადასხვა ქრონოლოგიურ დონეზე აფხაზურისა და რუსულის) ზეგავლენის შედეგია.

მაღზე საინტერესოდ არის წარმოდგენილი ამ ზეგავლენების შეფასება თავად ენის მატარებლის, ინფორმატორის მიერ. მოვიყვანთ მცირე ამონარიდს ი. ასათიანის „ლაზური ტექსტებიდან“:

ლაზურის თურქული მიშოკათუნ დო ემუშენი ლაზურის დო მეგრელეფს ნენას ჭიტა განცხავება უდუნ. აღანი მუთუნ ტეხნიკა, ვარა მატერიალი, ვარა მუთუნუ-ნა ყვან, თურქიქ მუში ჯოხო ქოგედუმერს, მუშენი დო მუში აღფაბეტი ვა უდუნ „ლაზურს თურქული ურევია და ამიტომ ლაზურს და მეგრელების ენას ცოტა განსხვავება აქვს. ახალი რამე ტექნიკა ან მასალა, ან რამე რომ გააკეთონ, თურქი თავის სახელს არქმევს, რადგან (ლაზურს) თავისი ანბანი არ აქვს“ (ასათიანი, 1974: 208).

ბუნებრივია, ჯერ ბერძნული, შემდეგ კი 5 საუკუნის თურქულენოვანი სამყაროს უშუალო გარემოცვამ და პოლიტიკურმა ექსპანსიამ თავისი კვალი დაატყო ლაზურს. ეს კარგად ჩანს ჩვენს საკვლევ დარგში – მწყემსურ ლექსიკაში. ისტორიულად მესაქონლე თურქებს საკმაოდ მდიდარი დარგობრივი ლექსიკა მოეპოვებათ. ეს აისახა შესაბამისი დარგის ლაზურ ტერმინოლოგიაში.

იგივე პროცესი მიმდინარეობდა ბოლო დრომდე მეგრულში, რომელმაც ბოლო საუკუნე ან საუკუნე-ნახევრის განმავლობაში პოლიტიკურად გაბატონებული რუსული ენის მნიშვნელოვანი ზეგავლენა განიცადა. ფაქტობრივად, რუსულის დამკვიდრების ხარჯზე

ჩვენ თვალწინ დაიკარგა საკმაო რაოდენობის მეგრული ლექსიკური ერთეული, მაგრამ ლაზურისგან განსხვავებით, ეს ენობრივი ექსპანსია მეგრულში ნაკლებად შეეხო მწყემსურ ლექსიკას.

ამის ერთ-ერთი მიზეზი, ჩვენი აზრით, არის ის, რომ იმ დროიდან, რაც რუსული იწყებს თავისი გავლენის გავრცელებას მეგრულზე, მესაქონლეობა უკვე აღარ არის უწინდებურად მნიშვნელოვანი და სასიცოცხლო ფუნქციის მატარებელი სამეურნეო დარგი. შესაბამისად, აქტუალური აღარ არის მასთან დაკავშირებული ლექსიკა. ამას ალბათ სოციალურ-პოლიტიკური ხასიათი ჰქონდა. სამეგრელოშიც და მთელ საქართველოშიც ცარიზმის რეჟიმის დამყარების შემდეგ მწყემსური მთაბარობა (ე. წ. ტრანსჰუმანსე) გაჭირდა ბიუროკრატიული და კორუფციული მიზეზების გამო, რაც კოლონიური პოლიტიკის საშუალება იყო. ამან გამოიწვია მესაქონლეობის ხასიათის (ტრანსჰუმანსეს) შეცვლა საბინადრო – „საბოსლოთი“, რასაც მოჰყვა ამ დარგის დაკნინება. შეიძლება სხვა მიზეზების დადგენაც (შდრ. მიუხედავად რამდენიმე საუკუნოვანი პოლიტიკურ-ენობრივი ურთიერთობისა, მეგრულის მესაქონლეობის ლექსიკაში ვერ ვპოულობთ ბერძნიზმებს).

მართალია, მეგრულის მწყემსურ ლექსიკაში ისევე, როგორც სამსავე ქართველურ ენაში, გვხვდება რუსიზმების ცალკეული შემთხვევები (მაგ., **კნუტი** „მათრახი“, **სედლო** „ქალის უნაგირი“, **ხამუტი** „თაფხუნზე შემოჭერილი თასმა“...), მაგრამ მას მასობრივი ხასიათი არა აქვს. სამაგიეროდ, მეგრულის მესაქონლეობის ლექსიკას ეტყობა აფხაზური ენის მეტ-ნაკლები გავლენა.

მიუხედავად თურქიზმების სიმრავლისა, ლაზურმა შემოგვინახა არქაული ფორმები, რომლებიც არც მეგრულში გვხვდება და არც სალიტერატურო ქართულში, მაგრამ დასტურდება ზოგ დიალექტში. ამ თვალსაზრისით ყურადღებას იქცევს ლაზურში დაცული **ბერი** „ძროხის საწველი ადგილი“: **ბერი – ფუჯი ნა ნჰვალუფან, გოდობერი** – „ბერი – ძროხას რომ წველიან, გალობილი“ (ასათიანი, 1974 : 139). ეს ლექსემა გვაქვს ძველ ქართულში: **ბერა** „შუა გასასვლელი“ (საბა, 1991 : 101), აგრეთვე ქართული ენის მიკროსისტემებში: **ბერა** „1. მოზღუდულში დატოვებული ვიწრო გასავალი (ჩვეულებრივ ცხვრის სათვლელად და საწველად) ბერაში წველა ბაკში დამწყვდეული ცხვრის თითო-თითოდ გატარება ბერაში და რიგ-რიგობით მოწველა“ (ქეგელ, I : 1033); **ბერა** (ფშ., თუშ., გუდამ., მთ.) „ცხვრის საწველი ალაგი ისე შემოფარგლული ლასტებით ან ქვის ყორეთი, რომ საწველი ცხვარი შედის ერთის მხრივ და გადის მეორეთი“ (ლეონიძე, 1925 : 8), აჭარ. **ბერა** „სა-

ზაფხულო სამოვრებზე სახელდახლოდ გაკეთებული სადგომი“ (ნიჟარაძე, 1957 : 135), ქიზიყ. **ბერაში წველა** „ცხვარს ბაკში შეყრიან, მწველავები ბაკის კარებში დგებიან. თითო ცხვარს იჭერენ, ჯერ ერთი მწველავი მოსწველის, მერე მეორე...“ (მენთემაშვილი. 1943: 16), ჯავახ. **ბერა-ბერა** „ცხვრის მოხმობა, მორეკვა ბერისაკენ“ (ბერიძე, 1981: 19).

საერთოქართველური ლექსემის – ქართ. **მართვე**, მეგრ. **მოთა**, ლაზ. **მოთალი** / **მოთა** / **მოთა** (ფენრიხი, სარჯველაძე, 1990: 209) – მნიშვნელობა მეგრულში დავიწროებულია და მხოლოდ შვილიშვილს აღნიშნავს (ჭარაია, 1997: 95), ლაზური ფორმა კი არქაული სემანტიკის შემცველია და ნაშიერს ნიშნავს: **ცხენიმ მოთალი** / **მოთა** „კვიცი“, **ფუჯიმ მოთა** „ხბო“ (ასათიანი, 1974: 215). კინჩი გამოდონამს გუგულიში **მოთალი**-თი დო მუში **მოთალი**-თი „ჩიტს გამოჰყავს გუგულის მართვეც და თავისი მართვეც“ (ჩიქობავა, 2008: 48).

სემანტიკური დატვირთვითა და წარმოების თვალსაზრისით საინტერესოა შემდეგი ტერმინები:

ოთიალე „ბაგა, სადაც საქონელს თივას აჭმევენ“ (მარი, 1910: 147). შესაძლოა, დანიშნულების ამ სახელში ძირად გამოიყოფა **თია**, რაც მეგრულში „ულულვას“ ნიშნავს (ჭარაია, 1997: 71), მაგრამ სიტყვა **ოთიალე** ამ სახით მეგრულში არ გვხვდება. არანაკლებ სავარაუდოა, რომ ძირად მოიაზრებოდეს საერთოქართველური **თივა** : **თიფი** „თივა“. **ოთიალე** < ***ოთიფალე** „სათივე“, „თივის ჩასაყრელი“.

ორანწილონი (მარი, 1910: 177) // **ოდრანწკალონი** (ნარაკიძე, 1983: 67) „ეჟვანი, სარეკლა“. გასუბსტანტივებულ მიმღეობაში ძირად მოიაზრება ხმაბადვითი მეგრულ-ლაზური **რანწკ-** (მასდარი ლაზ. **ორანწკუ**, მეგრ. **რანწკუა**), რაც „რეკვას“ ნიშნავს. მეგრულში მას ქართული **ეჟვან**-ის შესატყვისი **ორევენი** ჩაენაცვლება.

ონჩახულე „თიხის ჭურჭელი, რაშიც მზადდება მაწონი“: **მეაფერი დოლოზუმან, არიანი იქომან** „მაწონს ასხამენ და (ნარჩენიდან) დღვებენ (ზედმ. აკეთებენ) ონჩახულეში“ (მარი, 1910: 209). **ო** – ე ცირკუმფიქსით ნაწარმოებ დანიშნულების სახელში ძირად შემონახულია **ჩახ-** ფორმა, რაც მეგრულად (resp. მეგრულ-ლაზურად „ნჯღრევას“ ნიშნავს. ე. ი. **ონჩახულე** ნიშნავს „სანჯღრევს“, „სადღვებს“. ეს ძალზე გამჭვირვალე ტერმინი მეგრულს არ შემოუნახავს.

ფუჯონჯე „ძროხების საწოლი“ (ასათიანი, 1974: 131). კომპოზიტი შედგება სახელისა (**ფუჯი** „ძროხა“) და მიმღეობისაგან (**ონჯე** „საწოლი, დასაწოლი“). ეს სიტყვები მეგრულში გვაქვს, მაგრამ ამგვარი კომპოზიტი ჩვენ მიერ მოკვლეულ მასალაში არ დასტურდება, თუმცა

მეგრულ მწყემსურ ლექსიკაში **ონჯირუ** „ტყეში გამართულ ღორის სა-
ზაფხულო ბუნაგს“ ნიშნავს.

მეგრულ-ლაზურში ძირითადად შენარჩუნებულია მესაქონლე-
ობის ლექსიკის საერთოქართველური ფუძე-ძირები, ოღონდ იქვე
გვხვდება ნასესხები და ძირეული მასალისაგან შემდგარი სინონიმუ-
რი წყვილები. ლაზურ გამოქვეყნებულ ტექსტებში ადვილად შეიმჩნე-
ვა შეთვისებული ლექსიკის დომინანტი:

ქართ. **ზაგა**, მეგრ. **ზოგა**, ლაზ. **ზოგა**; **ემლუდი** // **ომლუდი** < **yem-
lik**,

ქართ. **ბატკანი**, მეგრ. **ბატკი**, ლაზ. **ბატკი**; **კუზი** < **kuzu**,

ქართ. **დერგი**, მეგრ. **დერგი**, ლაზ. **დერგი** // **დეგი**; **ქუფი** < **küp**,

ქართ. **მოზვერი**, მეგრ. **მოზვერა**, ლაზ. **მოზარი** // **მუზარი**; **თო-
სუმი** < **tosum**,

ქართ. **მწყემსი**, მეგრ. **ჰყიში**, ლაზ. **ჰკეში** // **ჰეში**; **ჩოხანი** < **coban**,

ქართ. **ნაღები**, ლაზ. **მოლაფერი**; **კაიმაღი** < **kaymak**,

ქართ. **ტყავი**, მეგრ. **ტყეზი**, ლაზ. **ტკეზი** // **ტეზი**; **ფოსტი** < **post**,

ქართ. **ღორი**, მეგრ. **დეჯი**, ლაზ. **დეჯი**; **დომუზი** < **domuz**,

ქართ. **ყველი**, მეგრ. **ვალი**, ლაზ. **ყვალი** // **კვალი** // **ვალი**; **ფენი-
რი** < **peynir**,

ქართ. **ცხვარი**, მეგრ. **შხური**, ლაზ. **მჩხუი**; **კოინი** < **koyun**,

ქართ. **ძაღლი**, მეგრ. **ჯოდორი**, ლაზ. **ჯოდოი**; **ქოფაქ** < **kopek**,

ქართ. **ჯოგი**, მეგრ. **ჯოგი**, ლაზ. **ჯოგი**; **მალი** < **მალ**, **სური** < **sür**,

ქართ. **ჯორი**, მეგრ. **ჯორი**, ლაზ. **ნჯორი**; **კატირი** < **katir**.

მეგრულში, ისევე, როგორც ლაზურში, გვაქვს ლექსიკურ ერთე-
ულთა სინონიმური წყვილი, რომელსაც საერთოქართველურ ფორ-
მებთან ქმნის აფხაზურიდან შეთვისებული სიტყვები:

ქართ. **ბოსელი**, მეგრ. **ბოსელი** / **ბოსეი**; **აგვარა** < აფხ. **ა-გ^აარა**, ეს
უკანასკნელი სამეცნიერო ტერმინად ჩამოყალიბდა **აგვარა** კი „სამე-
ურნეო ნაგებობის ტიპი“ (შამილაძე, 1986: 152)

ქართ. **გაზაფხული**, მეგრ. **გაზარხული**; **აფუნი** < აფხ. **ააფენ** (შდრ.
სააფუნო „საზაფხულო საძოვარი“ (შამილაძე, 1986: 152)

ქართ. (დიალ.) **ბიგი** / **ბიგა**, მეგრ. **ბიგა**; **ლაბაშა** < აფხ. **ა-ლაბაშა**,

ქართ. **საწური**, მეგრ. **ოწირალი**; **ხარაძაგა** < აფხ. **ა-რაძაგა**,

ქართ. **ტლაპო** / **ტყლაპო**, მეგრ. **ონტყოლეში**; **აზმახი** „გუბე, სა-
ქონლის დასარწყულებელი“ < აფხაზ. **ა-ძმახ** „ჭაობი“.

ხშირად ლაზურში დაკარგულია, ან ჩვენ მიერ მოძიებულ მასა-
ლაში არ გვხვდება ის საერთოქართველური ან შეთვისებული ფორმე-

ბი, რომლებიც გვაქვს ქართულში, მეგრულში, ნაწილობრივ, სვანურში. ლაზური „დანაკლისს“ ძირითადად თურქული (resp. აღმოსავლურენოვანი), ხანდახან კი ბერძნული ლექსიკით ივსება:

ქართ. **ბერწი**, მეგრ. **ბურჭი**, სვან. **ბრჭჭ**, ლაზ. **კისირი** < თურქ. **kisir**,

ქართ. **ერხო**, მეგრ. **ერხო** / **ებრო**, ლაზ. **ყაღი** < თურქ. **yağ**,

ქართ. **კრავი**, მეგრ. **კირიბი**, ლაზ. **შიშელი** < თურქ. **şişek**,

ქართ. **კურტანი**, მეგრ. **კურტანი**, ლაზ. **სემერი** < თურქ. **semer**,

ქართ. **მაწონი**, მეგრ. **მარწვენი**, ლაზ. **ყოღურთი** < თურქ. **yoğurt**,

ქართ. **მათრახი**, მეგრ. **მართახი**, სვან. **მგრდახ**, ლაზ. **კამჭი** <

თურქ. **kamçı**,

ქართ. **უნაგირი**, მეგრ. **ონანგერი**, სვან. **ჰენგირ**, ლაზ. **ეფერი** <

თურქ. **eyer**,

ქართ. **ჭაკი**, მეგრ. **ჭაკი**, სვან. **ჭაგ**, ლაზ. **კისრადი** < თურქ. **kisrak**,

ქართ. **მარღვი**, მეგრ. **ჯერღვი**, სვან. **ჯარღუ**, ლაზ. **დამარი** <

თურქ. **damar**,

ქართ. **ბოსელი**, მეგრ. **ბოსელი**, ლაზ. **მანდრე** < ბერძ. **μανδρ**,

ქართ. **კუჭი**, მეგრ. **კუჭი**, სვან. **კუიჭ**, ლაზ. **ორექსი** < ბერძნ. **ορεξιδ**.

ქართ. **ძუძუ**, მეგრ. **ძუძუ**, ლაზ. **ბუძი** < ბერძნ. **βυζι**.

იგივე ვითარება გვაქვს მეგრულში, ოღონდ აქ აფხაზური ენის გავლენა გაცილებით ნაკლები ინტენსივობისაა:

ქართ. **ხსენი**, ლაზ. **ცხონი**, მეგრ. **ხიჯაჯა** < აფხაზ. **ა-ხჯაჯა**.

ქართ. **თიკანი**, ლაზ. **ტიკანი**, მეგრ. **ქვაშდი** < აფხაზ. **ა-ქაშთ**.

ხანდახან ლაზური ნასესხებ ფორმას ჰიბრიდული კომპოზიციის კომპონენტად იყენებს: თურქული წარმოშობის **ჯიგერი (ciger)** ლაზურში „ღვიძლს“ ნიშნავს. იმავე სემანტიკისაა შერეული კომპოზიტი **უჩაჯიგერი**, ზედმ. „შავი ღვიძლი“ (შდრ. თურქ. **karaciger** „ღვიძლი“ კომპოზიტია: **kara** „შავი“, **ciger** „ღვიძლი“) და მის გვერდით გვაქვს **ქჩეჯიგერი / ხჩეჯიგერი** „ფილტვი“, ზედმ. „თეთრი ღვიძლი“ (მარი, 1910: 195). თურქულად ფილტვი გადმოიცემა კომპოზიტით **akciger (ak** „თეთრი“, **ciger** „ღვიძლი“). ფაქტობრივად, ორივე კომპოზიტი თურქულის კალკია. შევნიშნავთ, რომ ფილტვის აღსანიშნავად ლაზურს საკუთარი **ფურფუ**-ც შემოუნახავს (მარი, 1910: 195).

ჰიბრიდული სინტაგმა **კაბულაში ყვილეფე** „ზურგის ძვლებია“ (ასათიანი, 1974, 119), **კაბულა** < / **კაბურღა (კაბურგა)** თურქულად „ნეკნს“ ნიშნავს, **ყვილი** კი საერთოქართველური ლექსემაა: ქართ. (დიალ.) **ყვლივი** „ბარძაყის ან მხრის ძვალია“ (გაჩეჩილაძე, 1976: 148), ლაზ.

ყვილი / ყილი / ილი „ძვალი“ (მარი, 1910: 203), მეგრ. **ყვიყვილი** „მე-
ნჯის ძვალი“. ეს უკანასკნელი ნასესხობის სახით გვაქვს აფხაზურში:
ა-ყ^ეყ^ეღ „ცხენის მენჯის ძვალი“ (არშბა, 1980: 38).

ჰიბრიდულ სინტაგმას იყენებს მეგრულიც. შესიტყვებაში **აფხაშ
დუდი** „ბეჭისთავი“, მსაზღვრელი აფხაზურიდანაა შეთვისებული
(ბუკია, 1999: 10) და გამსესხებელ ენაში „ზურგს“ ნიშნავს (აფხაზ. **ა-ბღა**
„ზურგი“, ადიღ. **ბღ^ე** „ყაბარდ. **ბღ^ე** „ბეჭისთავი“), **დუდი** კი ქართუ-
ლი **თავ**-ის მეგრული ლექსიკური შესატყვისია.

ჰიბრიდულ კომპოზიტი ხსენის აღმნიშვნელი მეგრული ფორმა
ხიჯეხა, რომელშიც პირველი კომპოზიტი **ხიჯე** < **ხიჯეჟა** < **ხგაჟა**
„ხსენია“, მეორე კი – მეგრული „რმე“.

ჩვენ შევეცადეთ, გვეჩვენებინა სესხებისას მომხდარი ის პროცე-
სები, რომლებიც ყველა ენაში მეტნაკლებად იჩენს თავს. ასევე ხდება
ჩვენს საკვლევ მასალაში. ეს ცვლილებები, ერთი შეხედვით, ლექსიკუ-
რად საკმაოდ აშორებს ერთი ენის ორ დიალექტს ერთმანეთისაგან და
ქმნის მკვეთრი განსხვავებულობის ილუზიას.

ჩვენ მიერ საანალიზოდ შერჩეული მასალა ლექსიკის ის ნაწი-
ლია, რომელიც სასწრაფო აღნუსხვასა და შესწავლას საჭიროებს.
აფხაზური, როგორც სახელმწიფო ენა აფხაზეთის ტერიტორიაზე
(ქართულთან ერთად – საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად),
სამომავლოდ ასევე საჭიროებს ტერმინოლოგიური სტანდარტების
შემუშავებას, ამიტომაც დარგობრივი ლექსიკის ისტორიულ ანალიზს
შეუძლია მნიშვნელოვანი სამსახური გაუწიოს ამგვარ სამუშაოებს.

ლიტერატურა

არშბა, 1980 – Н. В. Аршба. Словарь животноводческих терминов.
Абхазско-русский, русско-абхазский, Сухуми.

ასათიანი, 1974 – ი. ასათიანი. ჰანური (ლაზური) ტექსტები, I.
ხოფური კილოკავი, თბილისი.

ბერიძე, 1981 – გრ. ბერიძე. ჯავახური დიალექტის სალექსიკონო
მასალა, თბილისი.

ბუკია, 1999 – მ. ბუკია. მეცხენეობისა და ცხენოსნობის ლექსიკა
ზანურში, ფილ. მეცნ. კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებ-
ლად წარდგენილი სადისერტაციო ნაშრომის ავტორეფერატი, თბი-
ლისი.

გაჩეჩილაძე, 1976 – პ. გაჩეჩილაძე, იმერული დიალექტის სალექსიკონო მასალა, თბილისი.

მარი, 1910 – Н. Я. Марр, Грамматика чанского (лазского) языка с хрестоматией и словарем, С.- Пб.

მენტეშაშვილი, 1943 – სტ. მენტეშაშვილი, ქიზიყური ლექსიკონი, ქართველურ ენათა ლექსიკა, II, თბილისი.

ნარაკიძე, 1983 – ც. ნარაკიძე, ლაზური ლექსიკის ზოგიერთი საკითხი, აჭარული დიალექტის დარგობრივი ლექსიკა, IV, თბილისი.

ნიჟარაძე, 1957 – შ. ნიჟარაძე, ზემოაჭარულის თავისებურებანი, გამოკვლევა და ტექსტები ლექსიკონითურთ, ბათუმი.

საბა, 1991 – სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, I, თბილისი.

ფენრიხი, სარჯველაძე, 1990 – პ. ფენრიხი, ზ. სარჯველაძე, ქართველურ ენათა ეტიმოლოგიური ლექსიკონი, თბილისი.

ჩიქოვაძე, 2008 – ჭანურ-მეგრულ-ქართული შედარებითი ლექსიკონი, შრომები, IV, თბილისი.

ჭარაია, 1997 – პ. ჭარაია. მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბილისი.

Manana Bukia

Tendency of Language Mixing in Zan Occupation-related Vocabulary

Summary

Collaboration in multi-language groups naturally results in mixed vocabularies.

Notable difference in Megrelian and Laz vocabularies is a result of influence of foreign languages (Turkish and Greek – for Laz and Russian and Abkhaz in different chronologies – for Megrelian).

The paper discusses the part of the Megrelian-Laz cattle-breeding vocabulary.

Influence of Greek language from ancient times and later of Turkish is obvious for Laz cattle-breeding vocabulary.

Similar development occurred in Megrelian language during past two centuries influenced by politically dominant Russian language and Abkhazian

language with rich cattle-breeding vocabulary.

The common Kartvelian stems and roots of the cattle-breeding vocabulary are mainly preserved in Laz and Megrelian, but synonymic pairs consisting of borrowed words also occur. One can easily trace a dominant language influence in Laz:

Georg. **baga**, Megr. **boga**, Laz **boga**; **jemluyi** / **jomluyi** < Turk. yemlik – barn.

Georg. **baṭṭkani**, Megr. **baṭṭki**, Laz **baṭṭki**; **ḱuzi** < Turk. kuzu – lamb.

Georg. **ḡori**, Megr. **ḡeḡi**, Laz **ḡeḡi**; **domuzi** < Turk. domuz – pig.

Georg. **qveli**, Megr. **vali**, Laz **qvali** / **ḱvali** / **vali**; **piniri** < Turk. peynir – cheese...

Similarly in Megrelian, there exist pairs or lexical items consisting of common Kartvelian and Abkhaz roots:

Georg. **gazapxuli**, Megr. **gazarxuli**; **apuni** < Abkh. **aapən** – spring.

Georg. (dail.) **bigi** / **biga**, Megr. **biga**; **labaša** < Abkh. **alabaša** – stick.

The common-Kartvelian forms, which occur in Georgian, Megrelian and partially in Svan, are often lost in Laz. Laz language “fills this loss” mainly with the Turkish (oriental) vocabulary:

Georg. **berçi**, Megr. **buriçi**, Svan **brwiç**, Laz **ḱisiri** < Turk. kisir – barren.

Georg. **erbo**, Megr. **erbo** / **erbo**, Laz **jayi** < Turk. yağ – melted butter.

Georg. **ḱravi**, Megr. **ḱiribi**, Laz **ṣiṣeyi** < Turk. şişek – lamb.

The analogous situation is in Megrelian, but in this case influence of Abkhazian is less intensive:

Georg. **xseni**, Laz **cxeni**, Megr. **xiḡaḡa** < Abkh. **a-xḡaḡa** – colostrum.

Georg. **tiḱani**, Laz **ṭiḱani**, Megr. **kvaṣdi** < Abkh. **a-k°ašt** – goat kid.

The study should be done in integrity, not separating Megrelian and Laz, because valuable results of studies of interlanguage relations of Megrelian-Laz, with common Kartvelian and other languages, can be achieved only in this integrity.